

OPONENTSKÝ POSUDEK

Jméno diplomantky:	Václav Janáč
Téma práce:	Rovnost v právech a důstojnosti v judikatuře Ústavního soudu
Rozsah práce:	110 761 znaků
Datum odevzdání práce:	31. 8. 2023

1. Aktuálnost (novost) tématu

Nejprve je potřeba podotknout, že téma práce není zcela jasné. První část práce stručně popisuje vývoj myšlení o lidské důstojnosti obecně. Druhá část pak stručně shrnuje vybranou literaturu k zakotvení lidské důstojnosti v Listině. Třetí část se věnuje judikatuře ÚS vztahující se k teorii objektu. Čtvrtá část je jen stručným shrnutím předcházejících částí. Z první poloviny práce by se tedy zdálo, že tématem bude lidská důstojnost obecně. Z druhé poloviny naopak, že jím je pouze teorie objektu. K této nesystematičnosti a nelogičnosti se ještě později vrátím. Z názvu práce pak vyplývá, že by se vlastně mělo jednat o komentář k čl. 1 Listiny. Nejsm si tedy přesně jist, jak téma práce (ani její cíle) identifikovat. Ať už se nicméně jedná o důstojnost obecně, teorii objektu či komentář k čl. 1, téma práce nelze považovat za nové a práce k tomuto tématu ani nic nového nepřináší. Zdůvodnění aktuálnosti práce či přínosu jejích poznatků se mi v textu nedostává.

2. Náročnost tématu na teoretické znalosti, vstupní údaje a jejich zpracování a použité metody

Téma práce považuji obecně za velice náročné, neboť stojí na pomezí mezi ústavním právem, teorií práva a obecnější etikou a politickou filozofií. Náročnost tématu dále zvyšuje fakt, že o něm již bylo za poslední dekády napsáno skutečně mnohé, a prostor pro další rozpracovávání je tak velmi omezen. Autorovi se nicméně podařilo (alespoň částečně) téma v jedné části práce zúžit a zaostřit pouze na konkrétní judikaturu Ústavního soudu k teorii objektu. Pakliže by se autor v celé práci věnoval právě této relativně úzké výseči a dostatečně podrobně, do hloubky a systematicky ji zanalyzoval, mohlo se jednat o práci skutečně inovativní. To se nicméně nestalo, a tak musím konstatovat, že velká část práce (v zásadě celé první dvě kapitoly) pouze opakuje již několikrát napsané a obecně známé informace a názory, které se navíc ke třetí (analytické) kapitole nijak významně nevážou.

Co se týče použité metody, v zásadě žádná se v práci nevyskytuje a není ani nikterak popsána či vysvětlená (tedy krom obecného a nic neříkajícího konstatování, že „práce využívá především analytickou a deskriptivní metodu“). Každá metoda je ze své podstaty deskriptivní a analytická (jinak by vůbec nebyla výzkumnou metodou). Byť to autor v práci nikde neuvádí, lze konstatovat, že třetí kapitola používá (či se snaží používat) kvalitativní analýzu judikátů. Není však vůbec jasné, jakým způsobem a na základě jakých kritérií byly analyzované judikáty vybrány ani jak přesně a na základě jakých parametrů byly analyzovány a co se vlastně onou analýzou snažil autor zjistit. Celá kapitola pouze obsahuje deskripci judikátů rozřazených tematicky do 4 oblastí a čtenář se o těchto judikátech dozví v zásadě jedině, totiž že v nich Ústavní soud argumentačně využil teorii objektu. Diskuse pak nabízí u čtvrtého okruhu (bohužel) nijak nerozvedenou úvahu, že v otázkách ochrany soukromí či obecněji „v do jisté míry soukromoprávních sporech“ nemá argumentace teorií objektu své místo. Jediným výstupem práce (vzhledem k jejímu cíli, definovanému v Úvodu jako „analýza argumentace Ústavního soudu České republiky se zaměřením na lidskou důstojnost a teorii objektivizace člověka“) tak vlastně je konstatování, že ÚS využívá teorii objektu v oněch 4 tematických oblastech, což se mi jeví na diplomovou práci jako trochu málo.

3. Formální a systematické členění práce

Jak již bylo uvedeno, práce je členěna na čtyři kapitoly. První dvě by se daly společně nazvat jako část teoretická, která obsahuje relativně stručné shrnutí vývoje myšlení o pojmu důstojnosti (obecně) a poněkud nesourodý rozbor zakotvení důstojnosti v ČR (zejména pak v Listině). Nesourodý proto, že se autor nejprve zabývá čl. 1 a 10 Listiny, kde pojem důstojnost skutečně najdeme, a snaží se na základě dostupné literatury dojít k vlastnímu názoru na to, co by důstojnost v těchto článcích měla znamenat, aby následně v bodech 2.3.5 a 2.3.6 skočil (poněkud předčasně a značně nesystematicky) do judikatury ÚS.

Největším problémem, který v prvních dvou kapitolách spatřuji, je nicméně malá až žádná logická návaznost na vlastní téma práce, její cíl, jakož i analýzu obsaženou ve třetí kapitole. Autor si dle mého názoru byl tohoto problému sám vědom, když se v diskusi snažil argumentovat, že „Součástí hlavního cíle práce pak bylo také identifikovat historická a teoretická východiska, ze kterých český Ústavní soud při svém rozhodování vychází a také analýza obecného přístupu Ústavního soudu k otázce lidské důstojnosti. Teprve po identifikování těchto východisek je možné přistoupit k samotné analýze judikatury a učinit z ní závěry.“ Toto konstatování však nepovažuji za nikterak nosné. Předně, autor ve své „analýze“ (k metodologickým problémům viz výše) judikatury s oněmi historickými a teoretickými východisky nijak nepracuje, a sám tak ukazuje, že jejich předchozí identifikace není pro analýzu vůbec potřebná. Vskutku, k tomu abychom analyzovali teorii objektu v judikatuře ÚS skutečně nepotřebujeme vědět, co si o důstojnosti myslel T. Hobbes či F. Nietzsche (ledaže by na ně ÚS odkazoval či s jejich koncepcí pracoval, což však v analyzovaných případech nečiní). Stejně tak nás nemusí zajímat například (jinak obecně velmi zajímavá) debata o tom, zdali pro výklad čl. 10 odst. 1 Listiny máme využít argument *ejusdem generis*, či nikoli. Co by naopak bylo vzhledem k provedené „analýze“ judikatury užitečné, je podrobná analýza teorie objektu (Kantem počínaje) včetně teoretického rozboru týkajícího se možnosti převzít tuto teorii do judikatury ÚS vzhledem k dikci čl. 1 a 10 Listiny. Bohužel, tento skutečně potřebný teoretický úvod je v práci obsažen jen místy a povrchně.

Moje poslední poznámka se týká kapitoly 4, nazvané „diskuse“. Naprosto souhlasím s tím, že jakákoli odborná práce diskusi potřebuje. Účelem diskuse nicméně není práci shrnout, ale rozvíjet její výsledky dál. Meritem diskuse je ukázat na její přínosy pro teorii či praxi, zařadit výsledky do kontextu existující literatury a vysvětlit, kam se tato literatura díky oné práci a jejím výsledkům posouvá. Zároveň je diskuse i místem pro přiznání a vypořádání chyb a nedostatků práce (co už práce neřešila, byť by to bylo logické, a proč). Autor sice na konci nastřeluje celou řadu zajímavých témat k výzkumu, avšak ty nikterak neváže k tomu, co zaznělo v práci. Práce tak spíše má dva závěry, diskusi (být jeden z oněch závěrů se takto jmenuje) však v práci zcela postrádám.

4. Vyjádření k práci

Celkově vzato je potřeba si uvědomit, že se jedná o práci diplomovou, jež ze své podstaty nemusí (a až na výjimky ani nemůže) být nějakým zásadním vědeckým průlomem. Pakliže má diplomová práce ověřit schopnost studenta napsat souvislý text o nějakém tématu a tento opřít o reference v odborné literatuře, pak musím konstatovat, že autor v tomto ohledu uspěl. Na stranu druhou však pokulhává originalita, přínosy, systematika a logická

návaznost práce, stejně jako zcela absentující metodologie. Autor tedy uspěl pouze v onom elementárním základu (resp. ve splnění oněch minimálních požadavků).

5. Kritéria hodnocení práce

Splnění cíle práce	Cíl práce byl formulován vágně až dvojace (analýza judikatury ÚS vzhledem k teorii objektu + zařazení do širšího historického a teoretického kontextu). První ze zmíněných cílů byl splněn za předpokladu, že nám jako analýza bude postačovat prostá deskripce doplněná o systematické rozčlenění do 4 tematických oblastí. Druhý cíl jednak není vhodně zvoleným cílem (kontextualizace je samozřejmostí jakékoli analýzy) a jednak nebyl naplněn. Práce sice obsahuje určitý historický a teoretický kontext, ale rozhodně do něj nijak nezařazuje vlastní analýzu či její výsledky.
Samostatnost při zpracování tématu včetně zhodnocení práce z hlediska plagiátorství	Nemám žádného podezření, že by práce nebyla zpracována samostatně.
Logická stavba práce	Práce obsahuje v tomto kontextu několik výše popsaných neduhů. Stručně shrnuto se jedná o nedostatečnou provázanost teorie a empirie a chybějící diskusi.
Práce se zdroji (využití cizojazyčných zdrojů) včetně citací	Práci se zdroji (i cizojazyčnými) považuji za dostatečnou. Za nevhodnou nicméně považuji jejich klasifikaci v seznamu literatury. Není žádný důvod pro rozdělování „literatury“ a „online odborných článků“. Online odborné články jsou literaturou, většinou pak dokonce jedním z nejkvalitnějších typů odborné literatury. Druhá poznámka se týká citací některých autorů (namátkou Dworkina a Baraka). Pokud autor ve vlastním textu vysvětluje, co si o něčem myslí Dworkin či Barak, je dobré to opřít o citaci Dworkina a Baraka, nikoli Simonse, Fišery, Al-Najjara či Szymaniece. Je v pořádku použít i tyto zdroje, ale zcela absentující reference na původní autory, jejichž myšlenky rozebíráme, považuji za chybu.
Hloubka provedené analýzy (ve vztahu k tématu)	Jednalo se spíše o deskripci, analýza spíše absentovala.
Úprava práce (text, grafy, tabulky)	Úprava práce je dle mého zcela v pořádku.
Jazyková a stylistická úroveň	V práci najdeme několik překlepů či podivných větných skladeb. Nejedná se však o nic zásadního, co by ztěžovalo porozumění.

6. Připomínky a otázky k zodpovězení při obhajobě

- 1) Jakým způsobem byly vybírány a zkoumány jednotlivé judikáty představené ve třetí kapitole práce?
- 2) Ad bod 2.3.5 vs bod 2.3.6. Jak může vzniknout rozpor mezi důstojností a autonomií člověka, když se jedná o dvě různé formulace téhož kategorického imperativu? Nemá právě teorie objektu ukázat, že důstojnost a autonomie jsou v zásadě synonyma? Nevychází ona snaha veřejnomocenských orgánů chránit člověka i proti jeho vlastní svobodné vůli právě z nepochopení teorie objektu? Nejedná stát s jednotlivcem jako s objektem právě ve chvíli, kdy se jej snaží chránit či dokonce, když předpokládá, že nějakou ochranu či pomoc potřebuje? Nejsou vlastně sociální práva či ještě lépe affirmative action do očí bijícím plivnutím do tváře lidské důstojnosti ve smyslu teorie objektu? Jak lze tento rozpor překlenout?

Doporučení/nedoporučení práce k obhajobě	Doporučuji k obhajobě.
Navržený klasifikační stupeň	2-3 (dle výkonu při ústní obhajobě)

V Praze dne 4. 9. 2023

Oponent (Filip Horák)